

També ho fa amb el d'Afrodita (Venus), un temple de la qual s'edificà a Portus Veneris, prop del Pirineu. Els cultes focencs a les costes provençals i catalanes van íntimament lligats amb les llegendes i els textos històrics de la fundació de Massàlia: Estrabó cita la consulta feta a Artemis d'Efès sobre la fortuna de la colonització grega de l'Occident. Remarca l'evolució artística de l'Artemis massaliota i emporitana, paral·lelament a la del model efesià. Finalment esmenta també la presència del culte d'Apol·lo, que es reflecteix molt bé en l'art grec de l'Occident.

Intervenen el PRESIDENT i el Sr. F. SOLDEVILA. — R. ALBERT I LLAURÓ, Secretari.

22 novembre 1950: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El PRESIDENT informa sobre el I Congrés de la Federació Internacional d'Associacions d'Estudis Clàssics, tingut a París del 28 d'agost al 2 de setembre.

El Sr. ANTONI M. BADIA I MARGÀRIT s'ocupa d'*Els demostratius i els verbs de moviment en les llengües ibero-romàniques*.¹ Comença indicant que als tres termes de la demostració que distingeixen adjectius, pronoms i adverbis llatins, en corresponen generalment només dos en les llengües modernes, menys en castellà i portugués; aquestes llengües mantenen els tres demostratius per arcaisme. En canvi, el català ha reduït a dos els tres termes de la demostració locativa del llatí, donant lloc al demostratiu de proximitat (que generalment és *aquest*, però que en algunes zones és *aqueix*) i al de llunyania (*aquell*), bé que els tractadistes de llengua moderna segueixen establint encara l'existència de tres demostratius en català. La inexistència del segon terme de la demostració es demostra per la incorrecció amb què s'usa *ese* en el castellà parlat per catalans. L'alliberament dels tres graus de la demostració llatina fou, però, lent, i, així, en català medieval, *aquest* i *aqueix* s'oposaven, perquè es referien al primer i segon termes de la demostració, respectivament, com es veu molt bé en la literatura epistolar. Però en sortir de l'època antiga, els dos demostratius esmentats es redueixen a un de sol (el de proximitat), amb una sola excepció: el valencià, que manté viva la diferència dels tres demostratius, per arcaisme. Semblantment s'esdevé amb els adverbis *ací* i *aquí*, confosos avui en *aquí*, però distingits en català antic, encara que, ja aleshores, hom pot trobar casos d'indistinció entre ambdós. Però no s'acaba així el problema — segueix el comunicant — perquè la conservació d'un o dos termes demostratius presuposa divergències en l'ús d'alguns verbs de moviment: l'expressió del moviment envers la segona persona és, en castellà, el verb *ir* (*voy a verte*), però en català és *venir* (*vinc a veure't*), i la diferència s'explica perquè en castellà, existint dos graus locatius, hom surt d'un terme per a anar a l'altre, cosa que no succeeix en català, no movent-se l'acció del propi terme de proximitat. L'esmentada relació entre els demostratius i els verbs de moviment ve comprovada per dos altres fets: en primer lloc, el català antic (que distingeix dos termes de proximitat) usa, en el cas citat, no *venir*, sinó *anar*; en segon lloc, el valencià modern (que també té dos demostratius de proximitat) presenta la mateixa construcció d'*anar*, en l'exemple proposat.

Intervenen el Srs. J. PERENYA, P. BOHIGAS, G. COLON (creu recordar que En Verdguer distingeix arbitràriament entre *ací* i *aquí*) i el PRESIDENT (l'Institut ha tingut sempre presents, en les normes gramaticals, els dialectes que distingeixen determinats fets — p. ex., l'ús dels tres demostratius pel

1. Aquesta comunicació ha estat publicada, en una versió castellana ampliada, a «Estudios dedicados a Menéndez Pidal», III, 3-31.

valencià i per la llengua antiga — ; si el valencià distingeix entre el primer i el segon terme i si uns escriptors mantenen aquesta distinció en llur literatura epistolar, no es pot afirmar, d'una manera absoluta, que el català hagi reduït a dos els seus demostratius, per bé que ho hagin fet gairebé totalment els parlars del Principat ; seria bo d'examinar com apareixen els fets estudiats pel Sr. Badia en italià i en francès, tant en la llengua antiga com en els dialectes). — CARME BOYÉ, Secretari.

6 desembre 1950: Història. — Presideix el Sr. FERRAN SOLDEVILA.

El Sr. EUFEMIA FORT I COGUL s'ocupa de *La figura de Simó Salvador, bisbe de Barcelona (1369-1445)*. Comença dient que la figura d'aquest bisbe és gairebé desconeguda, puix que la documentació referent a ell s'ha dispersat i els episcopologis barcelonins més aviat desorienten. A més, damunt d'ell plana la sospita d'il·legitimitat d'origen, però el comunicant ha pogut provar amb documents que era fill de Berenguer Salvador, notari, i de Geraldona de Puig, i que havia nascut l'any 1369 a la Selva del Camp. Simó Salvador devia anar a l'Estudi de Bolonya : així consta en una sol·licitud per a ell, de Joan I, l'any 1391. Benet XIII i el rei *Magnànim*, més tard, l'utilitzaren com a diplomàtic. Del 1397 coneixem intervencions seves a la Cort papal de Roma, com a ambaixador del papa Luna, per tal de gestionar la unió de l'Església durant el Cisma. A principis del segle xv el trobem de rector a Montblanc, on donà un gran impuls a l'obra de l'església de Santa Maria. Però la seva residència habitual fou a la Cort de Benet XIII. Ell rebé els ambaixadors del Concili de Constança, arribats a Peníscola pel gener de 1417. Sembla, però, que Simó Salvador no seguí l'Antipapa en la seva obstinació. El 1420 Martí V el fa ardiaca de València quan ja era canonge de Lleida i de Barcelona, i el rei Alfons l'envia a Roma per tal de gestionar prop del Pontificat diversos afers relacionats amb la futura conquesta de Nàpols. Insisteix el comunicant amb textos que proven la confiança que Alfons *el Magnànim* tenia a Simó Salvador. Diu que ell preparà el Conclave de Sant Mateu, on Gil Sánchez Muñoz, el successor del papa Luna, declarà extingit el Cisma. (1429). Finalment, com a premi dels seus grans serveis a la Corona, aconsegueix d'obtenir la mitra barcelonina (1433). Del regisme pontifical de Simó Salvador cal considerar la seva actuació com a prelat, que deixà disposicions fructíferes ; les seves tibants relacions amb el Consell barceloní ; la seva tasca a les Corts i la seva presència als Concilis, i els seus mecenatges, principalment el retaule de Sant Salvador a la Seu de Barcelona.

Intervenen el PRESIDENT (remarca l'interès de la combinació de les dades locals ofertes pels arxius de la Selva del Camp amb la perspectiva universal d'aquest singular personatge, que visqué i influí en la transcendental cruïlla del Cisma d'Occident) i el Sr. F. DURAN I CAÑAMERAS. — JOAN MERCADER, Secretari.

16 desembre 1950: Art i Arqueologia. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. JOSEP DE C. SERRA I RÀFOLS fa un *Examen comparatiu de cases de Pompeia i d'Empúries*. Comença dient que fa molts anys que s'inicià l'excavació de les restes d'una gran casa a la ciutat romana d'Empúries ; recentment s'ha completat l'excavació i, coneguda del tot la seva planta, es poden fer algunes comparacions que permetin de datar i filiar els seus elements més antics, ja que durant el transcurs del temps en què fou habitada experimentà gran nombre de transformacions. El barri romà d'Empúries fou edificat en el lloc que havia ocupat la població indígena, la qual voltava la